

In dit examen is vraag 10 een stelopdracht. Reserveer voldoende tijd voor deze opdracht.

■ Nederlanders en hun gezagsdragers 1950-1990: verzuiling, polarisatie en herwonnen consensus

1p 1 Welke politieke stroming raakte het meest verzwakt door het secularisatieproces in de jaren zestig en zeventig?

2p 2 Leg uit waarom de verzuiling politieke vernieuwing in Nederland in de weg stond.

De grote angst van de overheid in de jaren vijftig was de ontregeling van de samenleving. Daartoe werden onder andere het Ministerie van Maatschappelijk Werk en de SER ingesteld.

2p 3 Geef een voorbeeld van de manier waarop deze instellingen orde probeerden te scheppen in:

- de relatie ouders-kinderen;
- de relatie werkgevers-werknemers.

Gebruik bron 1.

2p 4 Leg uit dat de bron kenmerkend is voor de veranderingen van de jaren zestig op het gebied van de jeugdcultuur.

Gebruik de bronnen 2 en 3.

Zowel D'66 als provo Roel van Duyn willen het Nederland van 1966 veranderen.

4p 5 Noem, telkens met een verwijzing naar het interview en naar de brochure, een overeenkomst in hun kritiek en een verschil in actievoeren tussen D'66 en Roel van Duyn.

Gebruik bron 4.

Deze passage uit het boek van Belinfante kan gelezen worden als een vorm van kritiek op

- 1 de kraakbeweging
- 2 de Dolle Mina's
- 3 de opstellers van Keerpunt '72.

6p 6 Beschrijf per groep

- (uit de bron) welke kritiek Belinfante heeft en
- geef (zonder de bron) vanuit elk van deze drie groepen een passend argument tegen deze kritiek.

Gebruik bron 5.

In deze prent geeft Frits Behrendt een visie weer op de discussie over een nieuwe Wet op de Medezeggenschap.

3p 7 Wat is de visie van Behrendt op deze wet? Licht je antwoord toe met twee tegenstellingen uit de prent.

Voor veel krakers ging het niet alleen om het krijgen van een woning, maar ook om het aan de kaak stellen van misstanden in de maatschappij.

2p 8 Leg uit welke redenering zij daarbij volgden.

Eind jaren tachtig veranderde de relatie tussen politiek en burger. Behalve in de gevestigde politieke partijen gingen burgers hun betrokkenheid bij de politiek tonen door deelname aan activiteiten van organisaties als Greenpeace en Amnesty International.

4p 9 Leg uit

- waarom deze ontwikkeling had kunnen leiden tot een nieuwe polarisatie;
- waardoor de strategie van de nieuwe organisaties in werkelijkheid juist heel goed aansloot bij het poldermodel.

Eindexamen geschiedenis vwo 2004-II

- 15p 10 □ Schrijf na het lezen van de inleiding een historisch verantwoorde brief. Neem voor de duidelijkheid de *cursief gedrukte* kopjes over.

Inleiding

Het weekblad *Libelle* viert zijn 70-jarig bestaan. De redactie heeft in het blad stellingen geplaatst waar de lezers op mogen reageren. Eén van die stellingen luidt:

Het zijn bladen als Libelle en niet de politieke partijen en feministische actiegroepen die gezorgd hebben voor de emancipatie van de vrouw.

Toevallig gaat je examenonderwerp hierover en je reageert dan ook in een brief aan de redactie.

Het ideaalbeeld van de vrouw in de jaren vijftig

A In het eerste deel van je brief geef je aan:

- wat de ideale rol van de vrouw binnen het gezin in de jaren vijftig was;
- wanneer er een duidelijke verandering in de juridische positie van de vrouw kwam;
- wat deze verandering inhield;
- wat een belangrijk gevolg van deze verandering voor het ideaalbeeld van de vrouw was.

De wilde jaren zestig

B In de jaren zestig veranderde er veel in de positie van de vrouw en binnen het traditionele gezin. In het tweede deel van je brief leg je uit:

- welke invloed elk van de onderstaande ontwikkelingen heeft gehad op de positie van de vrouw en haar rol binnen het gezin:
 - de komst van de pil (1963);
 - de mechanisering van het huishouden;
 - de groei van het aantal vrouwen in het vervolgonderwijs;
- op welke ontwikkeling een blad als *Libelle* de meeste invloed had.

De tweede feministische golf

C In het derde deel van je brief beschrijf je kort:

- een duidelijk verschil in doelstelling tussen de feministische actiegroepen Man-Vrouw-Maatschappij en Dolle Mina;
- hun invloed op de positie van de vrouw;
- twee veranderingen in politiek opzicht in de positie van de vrouw in de jaren zeventig.

Libelle of actiegroep en politieke partij

D Ten slotte beëindig je je brief met het geven van een afgewogen oordeel aan de hand van je antwoorden bij A, B en C over de stelling *Het zijn bladen als Libelle die gezorgd hebben voor de emancipatie van de vrouw en niet de politieke partijen en feministische actiegroepen.*

Eindexamen geschiedenis vwo 2004-II

Met de loep op Lancashire. Katoen en samenleving 1750-1850

Eind achttiende eeuw groeide in West-Europa de afzet van katoenen stoffen.

2p **11** Noem daarvoor twee redenen.

De 'Industriële *Revolutie*' in Lancashire was geen snelle verandering in korte tijd.

2p **12** Leg dit uit met een voorbeeld uit de textielproductie.

Door de industrialisatie veranderde er tussen de zeventiende en de negentiende eeuw veel in Lancashire. Hieronder staan vier veranderingen:

1 De productie voor de lokale markt wordt vooral productie voor de internationale markt.

2 Wol en vlas als belangrijke grondstoffen voor de textielproductie worden vervangen door katoen.

3 De plaats van de kooplieden die investeren in textielproductie wordt ingenomen door banken.

4 De standensamenleving gaat over in een klassensamenleving.

4p **13** Deel deze veranderingen in. Maak daarbij per verandering een beredeneerde keuze uit één van de volgende categorieën:

- sociale
- economische of
- technologische verandering.

Gebruik bron 6.

In deze bron wordt het ontstaan van de textielindustrie in Brabant beschreven. Veel aspecten hiervan vertonen overeenkomsten met de Industriële Revolutie in Lancashire, maar er zijn ook verschillen aan te wijzen.

4p **14** Ontleen aan de bron

- twee kenmerken van de industrialisatie in Brabant die verschillen met Lancashire en
- twee kenmerken die overeenkomen met Lancashire.

Technologische vernieuwingen aan het begin van de achttiende eeuw, zoals de *mule* (wagenspinner) hadden grote gevolgen voor de huisnijverheid.

2p **15** Noem een gevolg van deze uitvinding voor de huisnijverheid op korte termijn én een gevolg op lange termijn.

In grotere industriesteden ontstonden in de negentiende eeuw drie klassen, elk met een ander niveau van welvaart. Dit blijkt duidelijk uit de opbouw van Manchester.

3p **16** Toon dit aan. Doe dat door per klasse:

- eerst aan te geven wie deel uitmaakten van die klasse
- daarna aan te geven waar en
- ten slotte hoe zij woonden.

Gebruik bron 7.

Een interpretatie:

In Groot-Brittannië werd rond 1850 veel gediscussieerd over de volksgezondheid. Als discussievraag kwam daarbij naar voren: Hoe worden besmettelijke ziektes verspreid, via de lucht of via het water?

2p **17** Welk standpunt neemt de tekenaar hierover in? Licht je antwoord met een element uit de bron toe.

Gebruik bron 8.

De textielindustrie in Lancashire ondergaat invloed van de burgeroorlog die tussen 1860 en 1865 de Verenigde Staten verscheurt.

4p **18** Noem twee effecten van de burgeroorlog die zichtbaar zijn in deze bron en leg per effect uit welk verband er bestaat met de Amerikaanse Burgeroorlog.

Eindexamen geschiedenis vwo 2004-II

Gebruik bron 8.

In een debat over de gevolgen van de industrialisatie in Engeland komen twee beweringen naar voren:

1 Veranderingen in de bevolkingsaantallen vormen een verklaring voor de veranderingen in de opbrengsten van de zijde-industrie tussen 1845 en 1865.

2 Veranderingen in de sociale gelaagdheid vormen een verklaring voor de veranderingen in de opbrengsten van de zijde-industrie tussen 1845 en 1865.

- 2p 19 Geef voor beide beweringen een argument.

Malthus ontwikkelde zijn theorie in Engeland in het begin van de Industriële Revolutie. De voorspelling die hij daarin deed kwam niet uit.

- 4p 20 Toon met twee argumenten aan dat juist de industrialisatie ervoor zorgde dat zijn voorspelling niet uitkwam.

Gebruik de bronnen 9 en 10.

Een bewering:

Inspecteur Richards (bron 9) en Inspecteur Horner (bron 10) proberen de fabrikanten te vriend te houden.

- 2p 21 Ondersteun deze bewering voor beide inspecteurs afzonderlijk.

Gebruik de bronnen 9 en 10.

Stel: je gebruikt deze twee bronnen bij een onderzoek naar de manier waarop de *Factory Act* van 1833 in Lancashire werd nageleefd.

- 4p 22 Vergelijk beide bronnen. Doe dat op de volgende punten:
- Welke bron bevat *meer* informatie voor je onderzoek, bron 9 of bron 10? Licht je antwoord met beide bronnen toe.
 - Welke bron is betrouwbaarder, bron 9 of bron 10? Licht je antwoord met beide bronnen toe.

Stelling:

Door 'uitsluiting' bij arbeidsconflicten konden werkgevers op korte termijn een overwinning behalen, maar op lange termijn had het voor hen geen gunstig effect.

- 3p 23 Verdedig deze stelling. Doe dat door:
- eerst een omschrijving te geven van het begrip 'uitsluiting';
 - daarna uit te leggen welk positief gevolg op korte termijn uitsluiting voor de werkgevers kon hebben;
 - ten slotte uit te leggen welk negatief gevolg uitsluiting voor de werkgevers op de lange termijn had.

De *Reform Bill* van 1832 was een belangrijke stap op weg naar afschaffing van de graanwetten.

- 2p 24 Leg uit
- wat de *Reform Bill* inhield en
 - waarom de *Reform Bill* de afschaffing van de graanwetten mogelijk maakte.